



Ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag (prop. 2009/10:218) till ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden och de övriga lagförslag som regeringen lägger fram i propositionen. Den nya lagen, som ska träda i kraft den 1 januari 2011, är en modernisering av den nu gällande motsvarande lagen från 1956. Utskottet delar regeringens bedömning att den nya lagen behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter att uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet, lämna förslag till konkurrensutsättning och till regelreformer, följa upp utvecklingen på konkurrensområdet samt utöva tillsyn på upphandlingsområdet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	6
En ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden	6
Regeringens förslag	6
Behovet av reviderad lagstiftning	6
Uppgiftsskyldighetens räckvidd och innehåll	7
Proportionalitet, vite och domstolsprövning	7
Redaktionell ändring i ett av lagförslagen	8
Utskottets ställningstagande	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden,
- b) lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m., dock med ändringen att i 1 § 9 ska orden ”lagen (2010:000) om lufttransporter” ersättas av ”lagen (2010:510) om lufttransporter”,
- c) lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:218 punkterna 1–3.

Stockholm den 2 november 2010

På näringsutskottets vägnar

Mats Odell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Odell (KD), Maria Wetterstrand (MP), Lars Johansson (S), Hans Rothenberg (M), Carina Adolfsson Elgestam (S), Olof Lavesson (M), Krister Örnfjäder (S), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Jonas Jacobsson (M), Lars Isovaara (SD), Kent Persson (V), Borian Åberg (M), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S), Lotta Olsson (M) och Helena Lindahl (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas proposition 2009/10:218 om ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Bakgrund

Lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden – uppgiftsskyldighetslagen – kom till 1956. Fram till 1993 fungerade lagen framför allt som ett instrument som gav dåvarande Statens pris- och kartellnämnd, senare Statens pris- och konkurrensverk (SPK), möjlighet att inhämta närmare uppgifter om pris- och konkurrensförhållanden i olika branscher, avsedda att tjäna som underlag för verkets utrednings- och publiceringsverksamhet.

Konkurrensverket lämnade våren 2009 en rapport med förslag till ny lag om uppgiftsskyldighet rörande marknads- och konkurrensförhållanden till Näringsdepartementet. Inom Näringsdepartementet har en konsekvensutredning upprättats med utgångspunkt i rapportens förslag. Rapporten och konsekvensutredningen har remissbehandlats.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lagen om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden ersätts av en ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden. Den nuvarande lagen, som i huvudsak har gällt oförändrad i mer än 50 år, ger Konkurrensverket omfattande befogenheter att inhämta uppgifter, och dess tillämpning har i regel varit okontroversiell. Lagen är emellertid inte väl anpassad till konkurrenslagen (2008:579) och är även i övrigt i behov av en modernisering. Regeringen föreslår därför att den nuvarande lagen ersätts med en ny uppgiftsskyldighetslag. Den nya lagen syftar till att tillgodose de behov av uppgifter om marknads- och konkurrensförhållanden som Konkurrensverket har för att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet och en effektiv offentlig upphandling. Den ska inte tillämpas vid utredning i enskilda ärenden enligt konkurrenslagen eller upphandlingslagstiftningen. Den nya uppgiftsskyldighetslagen är inte avsedd att ge Konkurrensverket utökade befogenheter i förhållande till vad som torde följa redan av den nuvarande lagen. De föreslagna ändringarna är i förhållande

till den nuvarande uppgiftsskyldighetslagen genomgående närmast av en förtydligande karaktär. Regeringen föreslår att den nya lagen och följdändringar med anledning av denna ska träda i kraft den 1 januari 2011.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslagen och i huvudsak följt Lagrådets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden och de övriga lagförslag som regeringen lägger fram i propositionen.

En ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att riksdagen ska anta förslaget till lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden och förslagen till ändringar i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. och lagen (1978:160) om vissa rörledningar.

Behovet av reviderad lagstiftning

Konkurrensverket ska enligt sin instruktion (2007:1117), utöver de uppgifter som följer av konkurrenslagen m.fl. lagar, uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet, lämna förslag till konkurrensutsättning och till regelreformer samt följa upp utvecklingen på konkurrensområdet. Verket är sedan 2007 också tillsynsmyndighet på upphandlingsområdet. För att kunna fullgöra sina uppgifter har Konkurrensverket behov av att kunna ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter eller handlingar också när verksamheten inte är inriktad på enskilda ärenden som rör en tillämpning av konkurrenslagen eller upphandlingslagstiftningen.

Uppgiftsskyldighetslagen har gällt i huvudsak oförändrad i över 50 år. Regeringen anser att lagen inte är väl anpassad till konkurrenslagen men att den fyller ett klart behov för Konkurrensverket. Därför bör den ersättas av en ny lag. Regeringen framhåller att den föreslagna nya lagen inte är avsedd att ge verket utökade befogenheter eller arbetsuppgifter i förhållande till vad som gäller för närvarande.

Finansinspektionen får enligt en förordning (1988:1404) kopplad till den nuvarande uppgiftsskyldighetslagen inhämta uppgifter i fråga om sådan verksamhet som är föremål för myndighetens tillsyn. Energimarknadsinspektionen får, enligt samma bestämmelse, inhämta uppgifter i fråga om fjärrvärmeverksamhet. Finansinspektionen och Energimarknadsinspektionen har för Näringsdepartementet under hand förklarat att de inte har behov av att kunna tillämpa de uppgiftsskyldighetsbestämmelser som ska ersätta den

nuvarande lagen. När det gäller Finansinspektionen har myndigheten uppgett att den nuvarande lagen, såvitt känt, inte har tillämpats av inspektionen sedan i vart fall 1993. Statens energimyndighet gavs 2002 – som ett led i omregleringen av el- och fjärrvärmemarknaderna – behörighet att inhämta uppgifter enligt 1956 års lag i fråga om fjärrvärmeverksamhet. Denna behörighet har därefter överförs till Energimarknadsinspektionen, som inrättades den 1 januari 2008. I fjärrvärmelagen (2008:263), som trädde i kraft den 1 juli 2008, föreskrivs att tillsynsmyndigheten, dvs. Energimarknadsinspektionen, har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En sådan begäran får förenas med vite. Regeringen gör, mot den redovisade bakgrunden, bedömningen att varken Finansinspektionen eller Energimarknadsinspektionen numera har något behov av att kunna tillämpa de bestämmelser om uppgiftsskyldighet som ska ersätta 1956 års lag.

Uppgiftsskyldighetens räckvidd och innehåll

Regeringen föreslår att uppgiftsskyldighet enligt den nya lagen ska avse sådana uppgifter om marknads- och konkurrensförhållanden som Konkurrensverket har behov av för att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet och en effektiv offentlig upphandling. Med hänsyn till att uppgiftsskyldighetslagen rör konkurrensområdet och i huvudsak tillämpas av Konkurrensverket är det lämpligast att i den nya lagen använda begreppet företag och inte begreppet näringsidkare, som används i t.ex. marknadsföringslagen (2008:486).

När det gäller den nya uppgiftsskyldighetslagens innehåll föreslår regeringen att Konkurrensverket ska få ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter eller handlingar. Verket ska vidare få ålägga en kommun eller ett landsting som bedriver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

I propositionen påpekas att känsliga uppgifter om bl.a. företagets affärs- och driftsförhållanden som förekommer i Konkurrensverkets tillsyns- och utredningsverksamhet omfattas av sekretess enligt 30 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Regeringen föreslår beträffande avgränsningar mot bl.a. konkurrenslagen och upphandlingslagstiftningen att uppgiftsskyldighet enligt den nya lagen inte ska omfatta utredning i enskilda ärenden enligt de nämnda lagarna. Den ska inte heller omfatta överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor, företagshemligheter av teknisk natur eller uppgifter som omfattas av s.k. advokatsekretess.

Proportionalitet, vite och domstolsprövning

Regeringen föreslår att det ska anges uttryckligen i lagen att den som är uppgiftsskyldig inte får betungas onödigt. Detta innebär att motsvarande proportionalitetsprincip som finns i konkurrenslagen kommer att finnas i

den nya uppgiftsskyldighetslagen. Frågan om hur små och medelstora företag kan påverkas bör vägas in när beslut om uppgiftsskyldighet övervägs, sägs det i propositionen.

När det gäller vite föreslår regeringen att ett åläggande att lämna uppgifter ska kunna förenas med vite. Detta ska dock inte gälla om åläggandet riktar sig mot någon i dennes egenskap av upphandlande myndighet eller enhet. Talan om utdömande av vite ska föras vid tingsrätt, och Stockholms tingsrätt ska alltid vara behörig att pröva en sådan talan. Regeringen gör vidare bedömningen att de nuvarande reglerna om straffansvar ska slopas. Dessa bestämmelser tillkom vid en tid då det enligt vad som sägs i propositionen sannolikt var betydligt vanligare än för närvarande att en fysisk person var näringsidkare i lagens mening. Enligt det nu aktuella förslaget är det huvudsakligen juridiska personer som ska kunna åläggas uppgiftsskyldighet, varför regleringen om straffansvar framstår som föråldrad, och den bör inte överföras till den nya lagen om uppgiftsskyldighet, anför regeringen.

Regeringen föreslår slutligen att beslut av Konkurrensverket att ålägga någon uppgiftsskyldighet ska kunna överklagas hos Marknadsdomstolen.

Redaktionell ändring i ett av lagförslagen

I regeringens förslag till lag om ändring i lagen om marknadsdomstol m.m. har i lagen om lufttransporter 1 § 9 angetts med beteckningen 2010:000. Skälet till detta är att regeringen hade lagt fram en proposition om luftfartens lagar (prop. 2009/10:95) i februari 2010 och att behandlingen i riksdagen pågick när den här aktuella propositionen lämnades till riksdagen. Riksdagen fattade beslut i maj 2010 om proposition 2009/10:95 (bet. 2009/10:CU15). Lagen (2010:510) om lufttransporter utfärdades den 3 juni 2010. Utskottet gör i sitt förslag till riksdagsbeslut en ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen om marknadsdomstol m.m. med innebörden att SFS-numret 2010:510 anges.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden och de övriga lagförslag som regeringen lägger fram i propositionen. Utskottet noterar att den nya lagen är en modernisering av den nu gällande lagen om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden och att den inte är avsedd att ge Konkurrensverket ökade befogenheter. Den ska inte heller användas vid utredningar i enskilda ärenden. Utskottet delar regeringens bedömning att den nya lagen behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter att uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet, lämna förslag till konkurrensutsättning och till

regelreformering, följa upp utvecklingen på konkurrensområdet samt utöva tillsyn på upphandlingsområdet. Som redovisats bör en redaktionell ändring göras i ett av regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:218 Ny lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

Härigenom föreskrivs följande.

1 § För att tillgodose de behov av uppgifter om marknads- och konkurrensförhållanden som Konkurrensverket har för att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet och en effektiv offentlig upphandling får Konkurrensverket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter eller handlingar, eller

2. en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

Ett åläggande gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

2 § Uppgiftsskyldigheten enligt denna lag omfattar inte

1. utredning i enskilda ärenden som rör tillämpning av konkurrenslagen (2008:579),

2. utredning i enskilda ärenden som rör tillämpning av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2008:962) om valfrihetssystem,

3. överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor,

4. företagshemligheter av teknisk natur,

5. skriftlig handling vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och som innehas av advokaten eller biträdet eller den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

3 § Den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag får inte betungas onödigt.

4 § Ett åläggande enligt 1 § får förenas med vite. Detta gäller dock inte om åläggandet riktar sig mot någon i dennes egenskap av upphandlande myndighet enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller upphandlande enhet enligt lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Talan om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket vid tingsrätt. Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en sådan talan.

5 § Beslut av Konkurrensverket om åläggande enligt 1 § får överklagas hos Marknadsdomstolen. Vid handläggningen i Marknadsdomstolen tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden. I fråga om rättegångskostnader tillämpas dock 31 kap. rättegångsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011, då lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden ska upphöra att gälla.

2. Beslut som har meddelats enligt den upphävda lagen ska fortfarande gälla.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Häri genomses föreskrivs att 1 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2009/10:95 Föreslagen lydelse

1 §

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. marknadsföringslagen (2008:486),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
6. försäkringsavtalslagen (2005:104),
7. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
8. lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
9. lagen (2010:000) om lufttransporter, *och*
10. lagen (1986:436) om näringsförbud.
9. lagen (2010:000) om lufttransporter,
10. lagen (1986:436) om näringsförbud, *och*

11. lagen (2010:000) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informationsskyldighet, lagen om lufttransporter *eller* lagen om näringsförbud. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller bestämmelserna i dessa lagar.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informationsskyldighet, lagen om lufttransporter, lagen om näringsförbud *eller lagen om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden*. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller *rättegångsreglerna* i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Koncessionshavaren och den som har påkallat transport är skyldiga att på anfordran tillhandahålla den myndighet som har att pröva frågor enligt 8 § de tekniska och ekonomiska uppgifter som behövs för prövningen.

I fråga om denna uppgiftsskyldighet skall 4–7 och 12 §§ lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden tillämpas.

Föreslagen lydelse

9 §¹

Koncessionshavaren och den som har påkallat transport är skyldiga att på anfordran tillhandahålla den myndighet som har att pröva frågor enligt 8 § de tekniska och ekonomiska uppgifter som behövs för prövningen. *En sådan anfordran får förenas med vite.*

Den som är uppgiftsskyldig enligt första stycket får inte betungas onödigt och är inte skyldig att röja företagshemligheter av teknisk natur.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

¹ Senaste lydelse 1982:486.